

**DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES
POLICY DEPARTMENT D: BUDGETARY AFFAIRS**

Creating greater synergy between European and national budgets

**Executive summary of the study in:
Latvian**

LIELĀKA SINERĢIJA STARP EIROPAS UN VALSTU BUDŽETU

DV\816413LV.doc

KOPSAVILKUMS

Šajā pētījumā analizēti izdevumi gan ES, gan dalībvalstu līmenī vairākās politikas jomās: izglītība un apmācība, sociālā politika, pētniecība, attīstība un humānā palīdzība, kopējā ārpolitika un drošības politika. Tajā arī izvērtēti mehānismi un procesi, kas vērsti uz budžeta koordinēšanu abos līmeņos. Ņemot vērā pētījumu, kas veikts četrās dalībvalstīs — Beļģijā, Francijā, Slovēnijā un Portugālē, analizēti arī budžeta un politikas pamatmērķi piecās jomās. Pamatojoties uz literatūras pārskatu un intervijām ar ES un dalībvalstu amatpersonām, novērtēti pašreizējie ES un valstu izdevumu koordinēšanas mehānismi un procedūras, kā arī galvenie iemesli, kādēļ nav pietiekama sinerģija starp Eiropas un dalībvalstu līmeni.

ES budžeta izdevumi ir tikai aptuveni 2 % no kopējiem budžeta izdevumiem ES. ES izdevumu daļa kopējos budžeta izdevumos salīdzinājumā ar valstu izdevumiem ir īpaši pieticīga tādās jomās kā sociālā politika, izglītība un ārpolitika un drošības politika. Tā ir salīdzinoši lielāka attīstības palīdzības un pētniecības un attīstības jomā.

Sinerģija starp stratēģiskajiem ES politikas mērķiem un budžeta politiku ir vāja. Tikai neliela ES budžeta daļa tiek tērēta pasākumiem, ar kuriem veicina Lisabonas stratēģijas īstenošanu. Savukārt dalībvalstu līmenī (neraugoties uz dažiem izņēmumiem galvenokārt attiecībā uz reģionālo politiku) neliels skaits valstu budžetu iekļauj norādi uz to ieguldījumu Lisabonas mērķu vai citu ES stratēģiju sasniegšanā.

Kopumā iepriekš minēto četru dalībvalstu prioritātes piecās politikas jomās saskan ar ES politikas prioritātēm, jo īpaši attīstības palīdzības un ārpolitikas un drošības politikas jomā. Visas dalībvalstis ir apņēmušās sasniegt ANO Tūkstošgades mērķus un atbalstīt Eiropas konsensu attīstības jomā. Visās četras iepriekš minētajās dalībvalstīs izglītības un sociālās politikas jomā arvien būtiskāka ir darba ņēmēju mūžizglītība un to pielāgošanās spējas un nodarbinātības veicināšana saskaņā ar ES politiku. Turklāt attiecībā uz pētniecību un attīstību dalībvalstis arvien biežāk saskaņo savas pētniecības un attīstības stratēģijas un valsts finansējuma metodes ar ES pētniecības programmas mērķiem un īstenošanu. Kā varētu domāt, politikas prioritāšu saskaņošana ir spēcīga tādās politikas jomās kā kohēzijas politika, kur tiesības saņemt ES finansējumu ir pakļautas līdzfinansējuma prasībām. Tas jo īpaši novērojams dalībvalstīs, kurās ES izdevumu daļa valsts budžetā ir lielāka.

Intervētās amatpersonas piekrīt, ka, ņemot vērā pašreizējo ekonomisko un finanšu krīzi un finanšu resursu trūkumu, būtiski jāuzlabo koordinācija gan starp politikas mērķiem ES līmenī (piem., Lisabonas un ES 2020 mērķi, Eiropas konsenss attīstības jomā u. c.), gan starp Eiropas un valstu politikas mērķiem vairākās jomās. Šāda koordinācija sekmētu lielāku sinerģiju starp

izdevumiem Eiropas un valsts līmenī, ievērojot un spēcinot subsidiaritātes, papildināmības, Eiropas pievienotās vērtības principu un apjomradīto ietaupījumu priekšrocības.

Lai gan zināmi tikai daži oficiāli budžeta koordinācijas mehānismi, tas nenozīmē, ka koordinēšana vispār nenotiek. Valstu valdības nedrīkst neievērot ES budžeta izdevumu politiku. Dalībvalstis ar valsts budžeta stratēģijām arvien vairāk meklē ES finansējumu, lai papildinātu pašu līdzekļus.

Teorētiski ES un dalībvalstis koordinē to politikas jomas, izmantojot dažādus un bieži vien sarežģītus mehānismus, kā tīkli, salīdzinošā novērtēšana un pārskatīšana, ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādnes un atklātās koordinācijas metodi. Lai gan intervētās amatpersonas atzina koordinācijas mehānismu atbilstību budžeta sinerģijas veidošanai, viņi arī atzina, ka tos īsteno reti. EPVP un vispārīgāk atklātās koordinācijas metode tiek uzskatīti par instrumentiem, kuriem ir ierobežota koordinācijas un konverģences ietekme, jo tajos nav sankciju mehānismu.

Arī koordinācijas trūkums starp dalībvalstu un ES līmeņa budžeta procedūrām tiek uzsvērts par iemeslu pašreizējai budžeta sinerģijas nepietiekamībai. Tādi pamata problēmjautājumi kā budžeta ciklu ilgums un laiks un Eiropas mērogā pieņemtu standarta budžeta struktūru neesamība apgrūtina sinerģijas panākšanu.

Līdzfinansējuma prasības, kas saistītas ar dažiem ES finansējuma veidiem, zināmā mērā rada valstu izdevumu pārorientēšanu un dalībvalstu politikas prioritāšu *de facto* pārorientēšanu. Tas galvenokārt vērojams dalībvalstīs, kuras vairāk nekā citas dalībvalstis ir atkarīgas no ES budžeta pārvedumiem.

Sociālās politika jomā ESF un ERAF līdzfinansējuma prasības palielina politikas prioritāšu saskaņošanu abos līmeņos un ietekmē valstu budžetus. Tomēr šis pozitīvais sviras efekts ir ierobežots un mazāk ievērojams dalībvalstīs, kuras saņem salīdzinoši nelielu finansējuma apjomu, piemēram, Francija un Beļģija.

Pētniecības un attīstības jomā ir vērojama arvien lielāka valstu un ES budžeta saskaņošana, jo ievērojami palielinājušies Septītās pamatprogrammas finanšu resursi, kas tagad ir salīdzinoši būtiskāka pētniecībai paredzētā kopējā finansējuma daļa.

Izglītības jomā dalībvalstīm nav noteikta prasība veikt maksājumus ES budžetā. ES finansējuma sviras efekts galvenokārt aprobežojas ar politikas koordinācijas spēcīnāšanu, piemēram, veicot salīdzinošo novērtēšanu.

Attīstības palīdzības jomā dažas dalībvalstis ES pārskaita daļu no saviem valsts attīstības palīdzības līdzekļiem, lai Eiropas Komisija tos pārvaldītu

atbilstīgi ES vajadzībām. Tas ir interesants piemērs tam, kā dalībvalstis cenšas panākt lielāku ietekmi, izmantojot apjomradītos ietaupījumus, ko rada attīstības palīdzības līdzekļu apvienošana.

Ārpolitikas un drošības politikas jomā ir maz pierādījumu par ES un valstu budžeta koordinēšanu. Ārpolitika un drošības politika joprojām tiek uzskatīta par politikas jomu ar spēcīgu valsts dimensiju, neraugoties uz arvien lielāku politikas prioritāšu saskaņošanu ES līmenī. Gan attīstības politikas, gan ārpolitikas un drošības politikas jomā, Eiropas Ārējās darbības dienesta izveide radīs lielisku iespēju sekmēt koordināciju.

ES un valstu budžetu koordināciju varētu veicināt, pamatojoties uz šādiem ieteikumiem:

Pirmkārt, budžeta koordinācijas pārredzamību un atpazīstamību varētu palielināt, *saskaņojot izdevumu kategorijas valstu un ES budžeta līmenī*. Pašreiz trūkst Eiropas finanšu apkopojošas analīzes, kuras pamatā ir precīzi salīdzināmi dati par valsts izdevumu funkcionālo sadalījumu. Līdzīgi kā attiecībā uz valstu budžetiem, *Eurostat* arī varētu saskaņot pašreizējās ES budžeta izdevumu kategorijas ar Valdības funkciju klasifikācijas (*COFOG*) kategorijām (nemainot ES budžeta struktūru), lai vienā analītiskajā sistēmā vienlaikus salīdzinātu valstu un ES budžeta izdevumus.

Otrkārt, dalībvalstu varas iestādes varētu piekrist valsts budžetā iekļaut pārskatu par to finanšu saistībām un centieniem ES mērķu un stratēģiju īstenošanā. Tas ļautu valdībām un parlamentiem sasaistīt valsts mērķus ar saistībām ES līmenī. Tādējādi arī tiktu izveidota sistēma, kurā varētu noteikt ES un valstu izdevumus un sniegtu pārskatu par ES finansējuma instrumentu sviras efektu.

Treškārt, valstu parlamentiem un Eiropas Parlamentam jāsadarbojas, lai pilnveidotu budžeta koordināciju abos līmeņos. Papildus līdzšinējam forumam Padomes līmenī, apspriešanās starp ES un valstu parlamentiem — kam ir budžeta pilnvaras — varētu būt efektīvs līdzeklis, lai rastu turpmākus risinājumus budžeta koordinācijas veicināšanai un mudinātu valstu varas iestādes rūpīgāk apsvērt ES izdevumus valsts budžeta līmenī. Šādas apspriedes varētu būt vērstas arī uz trūkumiem, kas minēti šajā ziņojumā, un īpašu izdevumu kategoriju koordināciju.